

PROGRAM

de management durabil al substanțelor chimice pentru anii 2023-2030

Programul de management durabil al substanțelor chimice pentru anii 2023-2030 (în continuare – Program) este elaborat în vederea executării Planului național de dezvoltare pentru anii 2023-2025 aprobat prin HG nr. 89/2023 și va contribui la realizarea obiectivului general nr. 10 „Asigurarea unui mediu sănătos și sigur”.

Programul este un document de politici, pe termen mediu, care cuprinde obiectivele și prioritățile naționale pentru dezvoltarea sistemului de management durabil al substanțelor chimice de-a lungul întregului ciclu de viață, fiind elaborat în corespundere cu prevederile Legii nr. 277/2018 privind substanțele chimice.

Programul va contribui la dezvoltarea unui sistem durabil de management al substanțelor chimice din punct de vedere legislativ, instituțional, tehnic și informațional pentru reducerea și eliminarea impactului substanțelor chimice asupra mediului și asupra sănătății populației.

Prezentul Program a fost elaborat în conformitate cu obiectivele specifice ale proiectului Strategiei de Mediu până în anul 2030 și este inclus în Planul de activitate a Guvernului pentru anul 2023.

Programul MDSC corespunde domeniilor din capitolul 16 „Mediul înconjurător”, prevăzute de Acordul de Asociere Republica Moldova - Uniunea Europeană, ratificat prin Legea nr. 112/2014 și este elaborat în vederea executării prevederilor acordurilor multilaterale de mediu în domeniul gestionării substanțelor chimice și deșeurilor acestora, la care Republica Moldova este parte, având astfel obligația de a dezvolta măsuri de implementare a acestor acorduri. Astfel, Ministerul Mediului, în calitate de autoritate competentă, asigură dezvoltarea cadrului legal, instituțional și de politici pentru următoarele acorduri: Convenția de la Stockholm privind poluanții organici persistenți (art.7) (ratificată prin Legea nr. 40/2004¹), Convenția de la Rotterdam privind procedura de consimțământ prealabil (PIC) în cunoștință de cauză aplicabilă anumitor produși chimici periculoși și pesticide ce fac obiectul comerțului internațional (art.15) (ratificată prin Legea nr. 389/2004²), precum și Convenția de la Minamata cu privire la mercur (art.20) (ratificată prin Legea nr. 51/2017³). Totodată, Republica Moldova a ratificat și anual depune rapoarte către Convenția de la Basel privind controlul transportului peste frontiere al deșeurilor periculoase și al eliminării acestora

¹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=26162&lang=ro

² https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=132963&lang=ro#

³ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133355&lang=ro

(art. 4, alin. 4), care abordează problema gestionării deșeurilor de substanțe chimice periculoase (Hotărârea Parlamentului nr. 1599/1998⁴, Amendamentul la Anexa VII ratificat prin Legea nr. 205/2008⁵). Un alt tratat internațional important în domeniul gestionării substanțelor chimice, ratificat de Parlamentul Republicii Moldova, este Protocolul de la Montreal privind substanțele care distrug stratul de ozon al Convenției de la Viena privind protecția stratului de ozon (Legea nr. 111/2001⁶).

Programul a fost elaborat în corespundere cu prevederile Legii nr.277/2018 privind substanțele chimice și se aliază angajamentelor asumate de țară pentru a contribui la realizarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă (ODD-ilor) stabilite de Cadrul Național de Monitorizare a Implementării Agendei de Dezvoltare Durabilă 2030 (aprobat prin HG nr. 953/2022) și țințelor de dezvoltare, care urmează a fi atinse până în anul 2030 conform prevederilor Strategiei Naționale de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030”, aprobată prin HG 653/2022, mai exact a **Obiectivului general 10. Asigurarea unui mediu sănătos și sigur.**

Totodată, prin activitățile setate în Planul de Acțiuni, Programul își propune să respecte principiul „de a nu lăsa pe nimeni în urmă” și să asigure respectarea, protecția și realizarea drepturilor omului la un mediu sănătos și durabil, contribuind astfel la realizarea a cel puțin 3 dintre ODD-uri, după cum urmează:

- ODD 6: Asigurarea disponibilității și managementului durabil al apei și sanitație pentru toți;
- ODD 11: Dezvoltarea orașelor și a așezărilor umane pentru ca ele să fie deschise tuturor, sigure, reziliente și durabile;
- ODD 12: Asigurarea unor tipare de consum și producție durabile.

Din punct de vedere procedural, elaborarea Programului este motivată de faptul că reglementarea plasării pe piață a produselor chimice este un domeniu de activitate inclus în Acordul de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (DCFTA) între UE și Republica Moldova care urmărește o relație comercială preferențială, bazată pe condiții mutual avantajoase, acordând fiecărei părți un acces mai bun pe piață, decât ce este oferit altor parteneri de comerț. Capitolul „Gestionarea substanțelor chimice” este o prioritate pe termen scurt, bazată pe Acordul de asociere dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova, iar implementarea acestuia va contribui la îmbunătățirea calității mediului.

Planul de acțiuni pentru implementarea Programului de management durabil al substanțelor chimice pentru anii 2023-2030, presupune reducerea progresivă a poluării cu substanțe chimice a componentelor de mediu, diminuarea presiunilor generate de gestionarea inadecvată a deșeurilor de substanțe chimice, minimizarea impactului advers al substanțelor chimice asupra sănătății și mediului, îmbunătățirea managementului riscului accidentelor asociate cu substanțe, precum și asigurarea bunei

⁴ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=63659&lang=ro

⁵ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=23649&lang=ro

⁶ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=63701&lang=ro

guvernări în domeniul managementului integrat al substanțelor chimice pe întreg ciclul lor de viață.

Capitolul I

ANALIZA SITUAȚIEI

1. O gama largă de substanțe chimice, utilizată în prezent în toate sectoarele economiei aduce beneficii de care societatea modernă este complet dependentă. Republica Moldova produce un spectru îngust de substanțe chimice, orientat spre piața autohtonă, precum: produse farmaceutice, coloranți, lacuri și vopsele, produse și preparate cosmetice. Substanțele chimice mai sunt folosite la producerea hârtiei, în industria ușoară, industria materialelor de construcție, industria alimentară, inclusiv cea de producere a vinului.

2. Totuși, majoritatea necesităților țării în substanțe chimice sunt acoperite din import, care atestă o creștere constantă. Principalele substanțe chimice importate sunt: produsele farmaceutice, agenții frigorifici și substanțele chimice industriale, îngrășămintele, pesticidele, diverse materii prime, produsele și substanțele pentru industria prelucrătoare și pentru alte industrii.

3. În acest context, devine o prioritate națională dezvoltarea unui sistem eficient de control și supraveghere a plasării pe piață a substanțelor chimice, care va avea atât un impact economic, cât și social, prin substituirea substanțelor periculoase cu produse alternative mai puțin periculoase, iar adoptarea și implementarea unor noi reglementări va contribui la reducerea riscurilor pentru sănătate și ecosisteme.

4. Pe lângă beneficiile pe care le oferă procesul permanent de dezvoltare și utilizare a unor substanțe noi este un fapt cunoscut că, expunerea la substanțe chimice nocive are efecte asupra sănătății umane și asupra mediului și poate avea multe efecte asupra ecosistemelor, calității componentelor de mediu și a sănătății populației, printre care se număra boli cardiovasculare și respiratorii, alergii și cancer. De asemenea, unele categorii ale populației, de exemplu copiii și oamenii cu afecțiuni cronice, sunt mult mai vulnerabile la substanțele chimice decât alte categorii.

5. Mai mult, nu toate substanțele prezintă efecte imediate – unele pot cauza boli mult mai târziu în viață, precum în cazul perturbatorilor endocrini care scad fertilitatea și cauzează creșterea nivelului de colesterol și obezitate. Unele substanțe au efecte în doze foarte mici, în timp ce altele pot trece neobservate până când se acumulează și ating un nivel critic, cauzând probleme de sănătate. Nivelul de informare despre modul de utilizare sigură și despre impactul pe care îl pot avea în general substanțele chimice este încă foarte scăzut în rândul populației, atât în ceea ce privește efectele asupra oamenilor, cât și asupra ecosistemelor.

6. Printre cele mai mari probleme și provocări care urmează a fi abordate în Programul MDSC se numără:

- insuficiența de resurse umane și financiare pentru asigurarea funcționării unui management durabil al substanțelor chimice, inclusiv lipsa unei autorități competente pentru gestionarea integrată a substanțelor și produselor chimice (Agenția Substanțe chimice), la moment responsabilitățile în domeniul managementului substanțelor chimice revenind mai multor autorități ale administrației publice centrale de specialitate. Responsabilitățile asumate de către autorități sunt axate de multe ori pe un anumit sector economic (de exemplu, agricultură, industrie, sănătate) și asupra unui grup anume de substanțe chimice (de exemplu, fertilizanți și produse de uz fitosanitar, substanțe farmaceutice, substanțe industriale, substanțele care distrug stratul de ozon (SDO) etc.) sau pe o etapă specifică a ciclului de viață a substanțelor chimice (import, comercializare, producere, utilizare, eliminare etc.);
- nivelul redus al utilizării sistemelor, tehnologiilor și soluțiilor TIC în contextul digitalizării serviciilor pentru asigurarea unui nivel optim de automatizare și inovare în cadrul proceselor de reglementare a plasării pe piață și evidență a gestionării produselor chimice, asociată inclusiv cu fragmentarea responsabilităților privind gestionarea diferitor tipuri de substanțe chimice (pesticide, biocide, substanțe chimice industriale).
- registrele actuale de înregistrare a substanțelor chimice (registrarul biocidelor, registrarul pesticidelor, registrarul ODS etc.) sunt păstrate de către autoritățile responsabile în formatul hard/excel, ceea ce nu permite sinteza datelor sau extragerea unui anumit set de date, or *Sistemului Informațional Automatizat „Registrarul Produselor Chimice plasate pe piața Republicii Moldova” (SIA REPC)*, creat conform prevederilor art. 30 din Legea nr. 277/2018 privind substanțele chimice, fiind operaționalizat va include informații despre produsele chimice introduse pe piața Republicii Moldova în care vor fi indicate proprietățile toxice, fizico-chimice, activitatea biologică, transformarea în mediu, normative igienice și ecologice la etapa producerii, importului, exportului, transportării, și utilizării produselor chimice în Republica Moldova.
- mecanismul de coordonare interministerială privind gestionarea substanțelor chimice nu este utilizat pe deplin, deși conform prevederilor art. 24 alin. (3) din Legea nr. 277/2018, Guvernul va crea un consiliu interministerial din reprezentanți ai autorităților administrației publice centrale prevăzute la art. 7-11 din Legea nr. 277/2018, ai instituțiilor științifice și ai organizațiilor neguvernamentale, care va adopta decizii de aprobare sau de refuz al autorizării substanțelor și produselor chimice, în urma examinării rezultatelor evaluării pericolelor și riscurilor pentru sănătatea omului, a animalelor, a altor organisme vii și pentru mediu;
- lipsa unui sistem eficient și durabil de formare inițială și instruire continuă în domeniul utilizării durabile a substanțelor chimice, cât și pentru dezvoltarea

profesională și abilitarea cu capacități de inovare, care ar impulsiona dezvoltarea domeniului gestionării substanțelor chimice, conform reglementărilor naționale, dar și tratatelor internaționale;

- numărul redus de personal calificat necesar pentru a răspunde cererii de reglementare a plasării pe piață a produselor chimice în continuă creștere și pentru transpunerea reglementărilor europene și internaționale în domeniul gestionării durabile a substanțelor chimice, inclusiv condiții de salarizare necompetitive, atât față de cele oferite de sectorul real al economiei, cât și față de alte instituții publice;
- lipsa întreprinderilor care pot asigura infrastructura de colectare și tratare a substanțelor chimice și amestecuri cu termen expirat, în mod deosebit a celor periculoase;
- capacitățile de laborator reduse, ceea ce nu permite dezvoltarea unui monitoring eficient al nivelului de poluare cu substanțe chimice a obiectelor mediului înconjurător, precum și produselor alimentare și al influenței acestuia asupra stării de sănătate a populației.

1.1 Producerea, importul, exportul, depozitarea, transportarea, utilizarea și eliminarea principalelor produse chimice

7. În prezent, Republica Moldova produce un spectru îngust de substanțe chimice și amestecuri orientat spre piața autohtonă și utilizat pentru anumite produse, cum ar fi: preparate farmaceutice, PUF-uri, coloranți, lacuri și vopsele, preparate ignifuge, produse și preparate de parfumerie, amestecuri de substanțe odorizante, produse din mase plastice.

Tabelul nr 1. Producția industrială fabricată a produselor ce fac parte din activitatea economică C20 „Fabricarea substanțelor și a produselor chimice”, pentru perioada 2018-2021

Denumirea	PRODCOM 2013	2018	2019	2020	2021
Argon, m3	201111200	30984.2	27130.6	22269.5	23118.1
Alte gaze rare, m3	201111300	2028.0	4763.0	7406.0	4795.0
Azot, m3	201111600	349634.2	247682.0	292297.0	276611.1
Oxigen, m3	201111700	1040892.3	1013709.7	1918881.6	2298434.9
Dioxid de carbon, tone	201112300	3500.7	4518.2	3140.1	3910.9
Hipocloriti;hipoclorit de calciu comercial;cloriti;hipobromiti, kgCl	201332300	855600.0	719200.0	2111500.0	892833.0
Apa distilata si conductibila si apa de puritate similara, kg	201352500	9481.0	12381.0	28403.0	20767.0

Alcooli ciclanic, ciclenic sau cicloterpenic si derivatii acestora; derivatii sulfonati, nitrati sau nitrozati, kg	201423730	-	-	99767.0	42239.3
Acizi grasi monocarboxilici industriali (exclusiv uleiul de tal oleic, stearic distilat), kg	201431970	277355.0	227015.0	574469.0	394649.0
Acid citric, sarurile si esterii acestuia (sare de lamiie), kg	201434730	350.0	-	-	40.0
Alte aldehide aciclice, fara alta functie oxigenata, kg	201461190	-	-	2.5	3.1
Carbune de lemn, aglomerat sau nu (inclusiv carbunele din coji de nuci), kg	201472000	431543.0	542391.6	522415.7	547695.0
Alcool etilic nednaturat, cu concentratia alcoolica nu mai putin de 80% vol., mii dal	201474000	3678.4	3326.6	5106.7	4256.7
Alcool etilic si alte solutii denaturate de orice concentratie alcoolica, mii dal	201475000	19.6	19.2	383.7	43.9
Ingrasaminte minerale sau chimice care contin cele trei elemente de fertilizare: azot, fosfor si potasiu, kg	201571000	-	-	-	14000.0
Ingrasaminte animale sau vegetale, kg	201580000	63000.0	168800.0	199081.8	828019.4
Polietilena liniara cu densitatea mai putin de 0,94, sub forme primare, kg	201610350	19759.0	14405.0	9997.0	5997.0
Polistiren expandabil, sub forme primare, kg	201620350	67837.0	55760.0	500.0	32040.0
Alt polietilen-terefalat, kg	201640640	2009646.0	2537703.0	2581690.0	1615803.0
Poliuretani sub forme primare, kg	201656700	507882.4	716077.9	577470.5	633504.3
Alte insecticide, kg subst. activa	202011900	888.7	853.1	1544.7	1157.3
Dezinfectanti (pe baza de saruri de amoniu, pe baza de compusi halogenati, etc.) prezentate sub forma ambalata pentru vinzarea cu amanuntul sau sub forma de preparate sau articole, kg subst. activa	202014000	16911.1	33097.9	1211711.8	294719.1
Rodenticide si alte produse fitofarmaceutice, prezentate sub forma ambalata pentru vinzarea cu amanuntul sau sub forma de preparate sau articole, kg subst. activa	202019800	36732.1	33929.2	31133.6	37662.5
Vopsele si lacuri, in mediu apos, tone	203011000	95.0	96.7	148.5	122.2
Vopsele si lacuri, pe baza de polimeri sintetici, tone	203012000	20314.4	21858.2	22574.3	21997.0
Alte lacuri si vopsele: sicativi, pigmenti, masticuri, grunduri, tone	203020000	9188.5	7403.1	8429.4	9748.4
Agenti de suprafata aneonici, conditionati pentru vinzarea cu amanuntul, kg	204120200	714583.0	-	-	-
Sapunuri, kg	204131000	1261146.2	1540000.9	2042678.3	1579389.0
Preparate pentru spalat si curatat, kg	204132000	2674395.7	3715850.7	3724125.0	4052672.1
Preparate pentru parfumarea si dezodorisarea incaperilor, kg	204141000	7183.0	10447.0	29292.6	8984.2
Alte ceruri artificiale si preparate, inclusiv ceara pentru sigilii, kg	204142800	602.0	-	-	-
Produse de parfumerie si cosmetica (exclusiv parfumuri si ape de toaleta), mii buc	204210000	3989.1	4506.5	12403.8	6629.7
Parfumuri, litri	204211500	43.8	-	125.3	460.4
Ape de toaleta, litri	204211700	25496.8	18516.8	43484.7	31398.7

Chibrituri, kg	205120000	-	239.0	592.0	498.0
Cleiuri si alti adezivi preparati, neclasificate in alta parte, kg	205210800	4937399.8	23870807.0	32144783.5	29092527.0
Uleiuri eterice, kg	205310200	36838.3	59615.0	51028.6	45026.8
Ape distilate aromatice si solutii apoase de uleiuri eterice; subproduse terpenice, kg	205310500	3367.5	4436.6	4091.2	6777.9
Amestecuri de substante odorizante de tipul celor utilizate in industria alimentara si a bauturilor, kg	205310750	616785.0	616609.0	518977.0	1044997.0
Amestecuri de substante odorizante, altele, kg	205310790	52566.0	121450.0	52500.0	69400.0
Preparate antigel si lichide preparate pentru degivrare, kg	205943500	-	55367.0	87530.0	36240.0
Reactivi compusi pentru diagnostic sau laborator (inclusiv hirtie impregnata sau reactiv de diagnostic sau de laborator pe suport), kg	205952100	6047.7	5911.5	5171.1	8624.2
Preparate pentru decaparea, pentru sudarea, lipirea metalelor, pentru umplerea sau acoperirea electrozilor sau baghetelor de sudura, kg	205956200	220.0	365.0	150.0	285.0
Preparate dezincrustante si preparate similare, kg	205959400	-	-	-	1371.2
Preparate ifnifuge, hidrofuge si altele utilizate pentru protectie constructiilor, kg	205959670	48.1	38.1	46855.0	36605.0
Alte produse chimice n.c.a., kg	205959930	18642.7	18294.0	18541.0	305346.4
Fire din filamente din polipropilenă, altele decât cele pentru vânzarea cu amănuntul (exclusiv ata de cusut), kg	206013400	3773009.0	4241949.7	3397879.2	3218928.0

Sursa: Biroul Național de Statistică

8. Așa cum spectrul produselor chimice fabricate în țară este destul de mic, majoritatea necesităților economiei naționale privind substanțele și produsele chimice sunt acoperite din import. Principalele substanțe chimice importate sunt: îngrășăminte, pesticide, diverse materii prime, produse și substanțe pentru industria de prelucrare și pentru alte industrii.

9. Cantități semnificative de substanțe și produse chimice sunt utilizate în sectorul agricol prin aplicarea de produse de uz fitosanitar și fertilizanți. Utilizarea durabilă a **produselor de protecție a plantelor** reprezintă un element de bază în obținerea unei producții agricole durabile pentru asigurarea unui sistem agricol competitiv la nivel european și internațional, menționat și în Strategia Națională de dezvoltare agricolă și rurală pentru anii 2023-2030, aprobată prin HG nr. 56/2023.

Tabelul 2. Produse pentru protecția plantelor plasate pe piață în anii 2018-2022, în tone

Tipul produselor	2018	2019	2020	2021	2022
Insecticide și acaricide	614,548	509,499	670,835	394,6969	322,056

Fungicide	2042,928	2,215,801	1951,264	1880,345	2237,134
Erbicide	1424,242	1043,245	1418,6595	1493,4021	1901,233
Defolianți și desicanți	15,615	44,88	0	0	48,854
Rodenticide	0,424	28,558	20,262	14,536	0
Preparate p/u tratarea semințelor	149,84	71,445	73,52	75,865	83,548
Fumegante	3,7	5,86	1,352	4,52	5,756
Substanțe active superficiale	201,256	166,179	202,49	200,968	103,612
Regulatori de creștere	38,254	20,018	15,752	13,744	10,939
Total, în tone	4490,807	4105,3	4354,135	4078,077	4713,132

10. În ultimul deceniu, cantitatea îngrășămintelor chimice utilizată în întreprinderile agricole și în gospodăriile țărănești mari a fost acoperită integral din import și a crescut de aproape 6 ori, de la 17,0 mii de tone în 2009 până la 104,7 mii de tone în 2022, ceea ce înseamnă 96,9 kg pe fiecare hectar de semănături, fiind observată o tendință a exploatării intensive.

Tabelul 3. Fertilizanți importați în agricultură în perioada 2018-2022, în tone

Fertilizanți	2018	2019	2020	2021	2022
Total, în tone	319624	335242	350860	399512	216400

Tabelul nr. 4 Îngrășăminte utilizate în agricultură în perioada 2011-2021

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Îngrășăminte chimice (substanță activă) – total, mii tone, dintre care:	23,6	34,7	44,8	72,4	40,1	44,6	65,6	77,5	94,3	100,9	104,7
azotate	19,2	26,9	34,0	52,0	29,7	32,7	44,3	52,2	64,1	66,0	70,9
fosfatice	2,9	5,6	8,3	17,2	8,2	9,0	15,9	18,5	21,2	23,8	23,5
potasice	1,5	2,2	2,5	3,2	2,1	2,9	5,4	6,8	9,0	11,1	10,3
În medie la 1 hectar de semănături, kg	29,4	43,7	52,8	83,6	45,8	49,9	69,1	79,4	98,3	95,8	96,9
Îngrășăminte naturale, mii tone	29,2	200	41,5	28,1	56,2	69,3	41,0	99,2	76,2	105,4	129,8

În medie la 1 hectar de semănături, tone	0,04	0,03	0,05	0,03	0,07	0,08	0,05	0,1	0,08	0,11	0,13
--	------	------	------	------	------	------	------	-----	------	------	------

11. Potrivit normelor legale (HG nr. 960/2020), Consiliul Republican Interdepartamental pentru aprobarea produselor de uz fitosanitar și fertilizanților adoptă decizii privind omologarea, extinderea sferei de utilizare și reomologare a produselor de uz fitosanitar și fertilizanți. Anual de către Consiliu se examinează în medie 200 de dosare astfel, conform datelor Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare, în anul 2021 Consiliul a adoptat 271 de decizii privind omologarea de stat a PUF-lor, totodată în anul 2022, numărul dosarelor a constituit 327.

12. O altă categorie importantă a substanțelor și produselor chimice sunt **produsele biocide**, definite în art. 4 alin. 23 și incluse în Anexa nr. 5 din Legea nr. 277/2018 privind substanțele chimice. Produsele biocide sunt împărțite în diferite tipuri de produse (TP), în funcție de destinația acestora. Clasificarea produselor biocide din Anexa 5 la Legea nr. 277/2018 este împărțită în 22 de tipuri de produse (categoriile de aplicații), unele cuprinzând mai multe subgrupuri.

13. În condițiile Legii nr.10/2009 privind supravegherea de stat a sănătății publice, Legii 277/2018 privind substanțele chimice, toate produsele și serviciile care prezintă un potențial pericol pentru sănătatea și viața omului, inclusiv produsele biocide sunt supuse înregistrării de stat de către Agenția Națională pentru Sănătate Publică (ANSP), care este autoritatea responsabilă de evaluarea, expertiza sanitară și înregistrarea de stat a astfel de produse. În acest sens, conform prevederilor Regulamentului sanitar privind punerea la dispoziție pe piață și utilizarea produselor biocide, aprobat prin HG nr. 344/2020, aceste produse, inclusiv articolele tratate cu produse biocide sunt plasate pe piață și folosite pe teritoriul Republicii Moldova doar după efectuarea expertizei sanitare a dosarului tehnic conformat la cerințele legislației în vigoare, înregistrarea acestora și obținerea certificatului de înregistrare.

14. Utilizarea excesivă a biocidelor are un impact considerabil asupra mediului, cât și asupra economiei, iar utilizarea necorespunzătoare a biocidelor mai agresive și a dozelor crescute (ca mod de a depăși fenomenele de rezistență) constituie un risc suplimentar pentru sănătate. Altfel ANSP, în calitate de autoritate responsabilă de evaluarea, înregistrarea de stat și supravegherea produselor biocide plasate pe piața Republicii Moldova poate permite plasarea pe piață a unui produs biocid în conformitate cu Decizia de Execuție a Comisiei UE în calitate de substanță activă existentă pentru utilizare în produsele biocide. Conform datelor din Registrul național al produselor biocide, în perioada 2020-2022 au fost expertizate următoarele dosare:

Tabelul 5. Numărul de substanțe expertizate și incluse în Registrul național al produselor biocide în perioada 2020-2022

Tipuri de produse biocide (conform Anexei nr. 5 la Legea nr. 277/2018)	2020	2021	2022
Tipul 1: Produse destinate igienei umane	46	22	10
Tipul 2: Dezinfectante și algicide care nu sunt destinate aplicării directe la oameni sau animale ¹⁰²	41	27	
Tipul 3: Produsele destinate igienei veterinare	9	10	10
Tipul 4: Dezinfectanți pentru suprafețele în contact cu produsele alimentare sau hrana pentru animale	26	24	24
Tipul 5: Dezinfectanți pentru apa potabilă	3	9	5
Tipul 14: Rodenticide	9	4	8
Tipul 18: Insecticide, acaricide și produse pentru combaterea altor artropode	14	16	8
Tipul 19: Repelenți și atractanți		2	2

15. Datele statistice privind plasarea pe piață a produselor biocide sunt reflectate în Tabelul nr. 6

Tabelul nr.6. Produse biocide plasate pe piață în anii 2018-2021

Tipuri de produse biocide (conform Anexei nr. 5 la Legea nr. 277/2018)	2018	2019	2020	2021
Tipul 1: Produse destinate igienei umane	8	1	46	22
Tipul 2: Dezinfectante și algicide care nu sînt destinate aplicării directe la oameni sau animale	16	7	102	41
Tipul 3: Produsele destinate igienei veterinare	1	0	9	10
Tipul 4: Dezinfectanți pentru suprafețele în contact cu produsele alimentare sau hrana pentru animale	3	2	26	24
Tipul 5: Dezinfectanți pentru apa potabilă	0	1	3	9
Tipul 6: Conservanți pentru produse în timpul depozitării				
Tipul 7: Conservanți pentru pelicule				
Tipul 8: Conservanți pentru lemn				
Tipul 9: Conservanți pentru fibre, piele, cauciuc și materiale polimerizate				
Tipul 10: Conservanți pentru materiale de construcție				

Tipul 11: Conservanți pentru sisteme de răcire și de procesare a lichidelor				
Tipul 12: Slimicide				
Tipul 13: Conservanți pentru fluide utilizate în prelucrare sau tăiere				
Tipul 14: Rodenticide		4	9	4
Tipul 15: Avicide				
Tipul 16: Moluscocide, vermicide și produse utilizate pentru combaterea altor nevertebrate				
Tipul 17: Piscicide				
Tipul 18: Insecticide, acaricide și produse pentru combaterea altor artropode		1	14	16
Tipul 19: Repelenți și atractanți				2
Tipul 20: Combaterea altor vertebrate				
Tipul 21: Produse antivegetative				
Tipul 22: Fluide utilizate pentru îmbalsămare și taxidermie				

16. **Substanțele ce distrug stratul de ozon (SDO)** reprezintă o categorie importantă de substanțe industriale, care se importă în cantități mari și care se utilizează în mare parte în sectorul de deservire a echipamentului frigorific și de condiționare a aerului. Hidrofluorocarburile (HFC), care fac parte din această categorie de SDO sunt reglementate de Protocolul de la Montreal, cantitățile lor de import fiind strict reglementate și autorizate de Agenția de Mediu. Conform datelor Agenției de Mediu, cererea anuală de HFC pentru deservirea echipamentelor și utilajelor din domeniul refrigerare și aer condiționat constituie circa 150 tone.

Tabelul nr. 7. Cantitățile importate de HFC în RM, în tone

HFC, tone	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
R32	0,0	0,0	0,6	1,5	3,2	8,5	0,0	0,19
R125	1,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
R134A	36,3	32,0	27,6	125,3	62,4	65,7	9,3296	0,0
R404	29,6	18,5	18,6	44,8	44,2	30,5	0,0	0,0
R407C	3,0	3,7	9,3	20,1	8,8	8,1	2,1357	0,0
R407F	0,1	0,0	1,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
R410A	4,5	7,5	7,4	41,8	12,6	11,0	0,0	0,0
R422D	0,0	0,0	4,8	2,4	5,9	1,2	0,0	0,0
R507A	18,6	16,8	37,9	38,5	13,4	20,1	0,0	6,215
R227ea	0,0	1,0	2,0	20,0	22,0	11,0	0,0	0,0
R245fa	0,0	2,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

R290	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,125	0,0
R508B	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,08	0,0
R23	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,09	0,0
R1234YF	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,27
R404A	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	5,995
R417A	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,113
R600a	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,13
Total	93,8	82,2	109,9	294,4	172,5	156,1	11,7603	12,913

17. Un alt tip de substanțe constituie gazele F, care sunt utilizate în climatizarea staționară, refrigerarea comercială, refrigerarea industrială, climatizarea mobilă, răcirea în transport, expandarea spumei și aerosolii.

18. Părțile semnatare ale Protocolului de la Montreal, inclusiv Republica Moldova, au hotărât să protejeze stratul de ozon prin luarea unor măsuri de precauție pentru controlul echitabil al emisiilor globale de substanțe care contribuie la epuizarea stratului de ozon având drept obiectiv final eliminarea acestora prin intermediul progreselor înregistrate în domeniul științei și având în vedere considerațiile de ordin tehnic și economic, prin identificarea unor substanțe și tehnologii alternative.

19. Tehnologiile alternative, non-poluante au devenit tot mai frecvente pe piața internă, care în calitate de agenți frigorifici utilizează freonii naturali (hidrocarburile: propan; izo-butan; ciclo- și izo-pentan; H₂O, aer, heliu, CO₂ și NH₃). Cu toate acestea, aplicarea cărora în țară este în prezent la un nivel redus, deși posibilitățile de aplicare a lor sunt semnificative.

20. Pe lângă costurile inițiale mai ridicate ale tehnologiilor alternative, un punct slab este și numărul limitat de companii specializate și personal tehnic calificat, precum și informarea insuficientă a utilizatorilor finali privind SDO. Această problemă necesită o abordare eficientă în cadrul schemei de instruire/formare și implementare a activităților de conștientizare atât a publicului profesionist, cât și general.

21. O altă categorie prioritară a substanțelor chimice constituie **Poluanții Organici Persistenti** (POP), care sunt compuși organici rezistenți la acțiunea chimică, biologică și fotolitică a agenților de mediu, deci fiind rezistenți la degradare. În anexa A și B la Convenția de la Stockholm, ratificată de Republica Moldova prin Legea Nr. 40/2004⁷, sunt incluse de 28 de produse chimice sau grupuri de produse chimice (pesticide și produse chimice industriale), care fac obiectul unei interdicții sau restricționări la producere și utilizare, cu excepția cazurilor în care există derogări generice sau specifice. O mare parte a substanțelor cu conținut POP nu se produc și nici nu se importă în Republica Moldova. Totuși există necesitatea de luare a măsurilor pentru a spori controlul plasării pe piață și nivelul de gestionare atât a fluxului de produse cu conținut de POP, cât și gestionarea deșeurilor acestora.

22. Problemele specifice substanțelor chimice cu conținut de POP în Republica Moldova se referă în special la pesticide și la bifenilii policlorurați (BPC). Producerea

⁷ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=107698&lang=ro#

și plasarea pe piață a pesticidelor cu conținut de POP este interzisă, fiind înregistrate în prezent cantități de cca 100 tone de pesticide învechite cu conținut de POP, care urmează a fi eliminate.

23. BPC reprezintă o clasă de compuși organici derivați de la bifenil, utilizați pe larg ca și dielectric și fluide de răcire în aparatele electrice, și la fabricarea izolatoarelor electrice. Producerea și introducerea pe piață a BPC în stare pură, în amestecuri sau în calitate de componente ale unor articole este interzisă, conform Regulamentului privind bifenilii policlorurați, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 81/2009⁸. Agenția de Mediu actualizează anual Inventarul Național al echipamentelor și stocurilor cu conținut de BPC, care cuprinde informații privind echipamentele cu un volum de BPC mai mare de 5 dm³ și cu o concentrație mai mare de 50 ppm (0,005%). Conform inventarierii echipamentului contaminat cu BPC, precum și stocurilor de ulei cu conținut de BPC din 2020, sectorului energetic rămâne cel mai mare deținător a acestor substanțe, fiind documentate cca 84 tone de ulei contaminat cu BPC.

24. **Substanțe chimice POP noi** sunt substanțele care au fost listate în Convenția de la Stockholm la cea de-a 4-a, a 5-a, a 6-a, a 7-a, a 8-a și a 9-a reuniune a Conferinței Părților (COP), fiind în mare parte substanțe utilizate în industrie și alte sectoare conexe, după cum urmează: alfahexaclorociclohexan, betahexaclorociclohexan, clordecon, hexabromobifenil, hexabromodifenil eter și heptabromodifenil eter, lindan, pentaclorbenzen, acid perfluorooctan sulfonic, sărurile sale și fluorură de perfluorooctan sulfonil, tetrabromodifenil eter și pentabromodifenil eter, endosulfanul tehnic și izomerii săi, hexabromociclododecan, hexaclorbutadienă, pentaclorofenol, sărurile și esterii săi, naftalene policlorurate, decabromodifenil eter, parafinele clorurate cu lanț scurt, hexaclorbutadienă, acid perfluorooctanoic (PFOA), sărurile acestuia și compușii înrudiți cu PFOA, dicofol. Grupurile unor astfel de substanțe sunt utilizate în calitate de i) *inhibitori de flacără* într-o gamă largă de produse de uz casnic precum materiale plastice, textile, mobilier, adezivi, etanșați, acoperiri și cerneluri; ii) *aditivi în aplicații cu polimeri*, oferind protecție împotriva incendiilor pe durata de viață a vehiculelor, clădirilor sau articolelor, precum și protecție în timpul depozitării; iii) *acoperiri izolatoare eficiente pentru firele electrice*; iv) *aditivi* în tratamente de suprafață pentru rezistența la pătare a textilelor și covoarelor, v) *aditivi* în spume extinctoare și pentru uleiuri hidraulice. Cea mai mare parte a POP noi nu se produc și nici nu se importă în Republica Moldova.

25. Trebuie subliniat faptul că hexabromociclododecanul (HBCDD), eter bifenilii-polibromurați (PBDE) și acidul perfluorooctan sulfonic PFOS, spre deosebire de celelalte POP noi, vor îngreuna gestionarea anumitor fluxuri de deșeuri în viitor din cauza duratei lungi de viață a principalelor grupe de produse care le conțin (de exemplu vehicule, echipamente electrice și electronice, polistiren folosit în calitate de izolator termic), dar și deoarece sunt conținute în produsele care sunt încă în uz. Evaluarea

⁸ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=114288&lang=ro

conținutului de HBCDD în spumele de polistiren și a PBDE în vehicule și carcasele televizoarelor în anul 2020 este prezentată în tabelul de mai jos.

Tabelul 8. Evaluarea conținutului de POP PBDE și HBCDD în anumite produse, 2020

Tip substanță	tone/an
POP-PBDE în vehiculele importate	0,7812
POP-PBDE în vehiculele în uz	209,67
POP-PBDE în deșeurile de vehicule	0,13694
POP-PBDE din carcasele computerelor și televizoarelor cu tub catodic și ecran plat importate	0.00053
POP-PBDE din carcasele computerelor și televizoarelor cu tub catodic și ecran plat în uz	0,02426
POP-PBDE din carcasele computerelor și televizoarelor cu tub catodic și ecran plat scoase din uz	0.00148
HBCDD în polistiren expandat (EPS) (produse finale și materii prime)	2.757
HBCDD în polistiren extrudat (XPS)	2.374

26. **POP emiși neintenționat (uPOP)** reprezintă substanțe chimice produse neintenționat din cauza arderii incomplete, precum și în timpul fabricării pesticidelor și a altor substanțe clorurate și includ dibenzodioxinele policlorurate și dibenzofuranii policlorurați (PCDD/PCDF), hexaclorbenzenul (HCB), bifenilii policlorurați (BPC), pentaclorbenzenul (PeCB) și hexalorbutadiena (HCBd). La fel ca și ceilalți POP, ei rămân în mediu mult timp, pot parcurge distanțe lungi prin aer și apă, se bio-acumulează în țesutul adipos al animalelor și se numără printre cele mai toxice substanțe chimice care cauzează cancer. Inventarul efectuat în 2020 relevă faptul că, în 2019 în Republica Moldova au fost emise circa 146,85 g TEQ de emisii de PCDD/PCDF, din care 32,06 g TEQ în aer, 1,03 g TEQ la apă, 0,05 g TEQ la sol și 113,71 g TEQ la reziduuri. Cea mai mare pondere, aprox. 69,4 % din totalul emisiilor de PCDD/PCDF în 2019 au rezultat din eliminarea prin depozitare a deșeurilor, urmată de producția de căldură și energie electrică cu 15,7 %, producția de metale feroase și neferoase cu 9,9% și categoria incinerarea deșeurilor cu 2,8%.

27. Pe lângă grupurile de substanțe menționate anterior, există și alte substanțe chimice prioritare. La această categorie, conform practicii internaționale, se atribuie nu doar substanțele care provoacă otrăviri acute, ci și cele care dispun de proprietăți cancerigene și mutagene, care produc schimbări ale sistemului endocrin și disfuncții reproductive, precum și au capacitatea de a persista în mediul înconjurător și în organismul omului.

28. **Mercurul.** Mercurul se găsește în mod natural în mediul înconjurător, dar în general este bine fixat în minerale și nu prezintă niciun risc semnificativ. Problema apare din cauza activităților umane, care duc la emiterea unor cantități mari de mercur în mediu, acest mercur având capacitatea de a circula apoi liber timp de mii de ani. Otrăvirea cu mercur poate rezulta din expunerea la formele hidrosolubile ale acestuia

(precum clorura de mercur sau metilmercurul), inhalarea vaporilor de mercur sau consumarea alimentelor contaminate cu mercur. Republica Moldova este prima țară din cadrul statelor Europei de Est (non-UE) care a ratificat Convenția de la Minamata privind mercurul prin Legea nr. 51/2017⁹, scopul căreia este de a promova inițiativa globală de reducere a impactului mercurului asupra mediului și sănătății umane. Astfel, de pe 1 ianuarie 2021, este interzis importul sau exportul unei game de produse cu adaos de mercur, inclusiv trebuie luate măsuri care să garanteze o depozitare intermediară a mercurului și a compușilor mercurului și o gestionare a deșeurilor de mercur în mod ecologic rațional.

29. Inventarierea stocurilor de mercur (Hg), inclusiv mercurul confiscat a fost realizată în anul 2021 și confirmă existența a cca 500 kg de mercur depozitat (dintre care 150 kg reprezintă mercurul confiscat, păstrat la organe de drept). Se atestă și o cantitate semnificativă a deșeurilor de produse cu conținut de mercur. Conform inventarierii stocurilor produselor cu conținut de mercur în instituțiile publice în anul 2021, doar în instituțiile de învățământ sunt depozitate cca. 17 mii de termometre și 30 mii lămpi cu conținut de Hg. Un alt sector care deține cantități semnificative de produse cu conținut de mercur este sectorul sănătății publice. O prioritate pentru politica statului urmează a fi eliminarea în mod corespunzător a cantităților de produse cu conținut de mercur primordial din instituțiile de învățământ și a celor medicale.

30. **Depozitarea substanțelor și produselor chimice** se efectuează în funcție de utilizarea acestora în ramurile economiei naționale. Agenții economici care importă substanțe chimice industriale în majoritatea cazurilor își depozitează marfa în propriile depozite, amplasate pe teritoriul întreprinderilor. Produsele de uz fitosanitar și fertilizantii, produsele petroliere, preparatele farmaceutice sunt stocate în depozitele autorizate pentru asemenea activități.

31. Conform datelor Agenției Naționale pentru Siguranța Alimentelor la 1 ianuarie 2023, pe teritoriul republicii existau 294 depozite pentru depozitare și comercializare PUFF, și 271 magazine pentru comercializare cu amănuntul a PUFF.

32. Depozitarea biocidelor se efectuează conform Regulamentului sanitar privind punerea la dispoziție pe piață și utilizarea produselor biocide, aprobat prin HG nr. 344/2020.

33. **Transportarea produselor chimice** se efectuează în conformitate cu *Hotărârea Guvernului Republicii pentru aprobarea Regulamentului privind transportul interior de mărfuri periculoase nr. 143 din 18.02.2016*. Regulamentul se aplică transportului rutier, feroviar sau pe căi navigabile interioare de mărfuri periculoase, în cazul aprobării amendamentelor suplimentare la Acordul european referitor la transportul rutier internațional al mărfurilor periculoase (ADR), Regulamentul privind transportul internațional feroviar al mărfurilor periculoase (RID) și Acordul european referitor la transportul internațional al mărfurilor periculoase pe căi navigabile interne (ADN), inclusiv activităților de încărcare și descărcare,

⁹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=99056&lang=ro

transferului dinspre sau spre alt mod de transport, precum și staționărilor impuse de circumstanțele de transport și Regulamentului privind transferurile de deșeuri, aprobat prin HG 411/2022.

34. Reieșind din faptul că, Republica Moldova nu dispune de întreprinderi de producere a substanțelor chimice, respectiv lipsesc și capacitățile de eliminare a acestora. În prezent substanțele chimice cu termen expirat sau deșeurile acestora se depozitează la întreprinderi. Totodată anumite fluxuri de deșeuri periculoase sunt exportate spre tratare și eliminare în alte țări, aplicând prevederile Convenției de la Basel privind controlul transportului peste frontiere al deșeurilor periculoase și al eliminării acestora, care abordează problema gestionării deșeurilor de substanțe chimice periculoase (Hotărârea Parlamentului nr. 1599/1998).

1.2 Cadrul normativ și instituțional

35. Managementul actual al substanțelor chimice în Republica Moldova este reglementat printr-un șir de politici, acte legislative și normative care acoperă diverse aspecte ale gestionării substanțelor chimice – de la producere/import, transportare, depozitare și până la eliminare, inclusiv și aspecte ce țin de securitatea obiectelor industriale periculoase.

36. Programul MDSC include un obiectiv specific care propune îmbunătățirea cadrului legal al gestionării substanțelor chimice pe întreg ciclul de viață în continuu prin stabilirea cerințelor naționale și transpunerea prevederilor actelor juridice ale Uniunii Europene în domeniul managementului substanțelor chimice și deșeurilor periculoase, inclusiv și transpunerea Regulamentului (CE) nr. 1907/2006 al Parlamentului European și al Consiliului din 18 decembrie 2006 privind înregistrarea, evaluarea, autorizarea și restricționarea substanțelor chimice (REACH).

37. Prevederile **Legii nr. 277/2018 privind substanțele chimice** oferă un cadru consolidat de management al substanțelor și amestecurilor chimice prin consolidarea cadrului juridic și instituțional din domeniul vizat. Legea prevede armonizarea treptată a cadrului legislativ național cu *acquis*-ul Uniunii Europene în domeniul substanțelor chimice și este parte a unui pachet general de legi și acte normative. Cadrul normativ, care este în proces de elaborare de către autoritățile publice centrale, cuprinde primordial stabilirea reglementărilor pentru îmbunătățirea sistemului integrat de management durabil al substanțelor chimice, începând de la producerea/importul substanțelor și comercializarea acestora, până la stabilirea mecanismului de promovare a măsurilor de reducere/eliminare a riscului asociat cu gestionarea substanțelor chimice asupra sănătății populației și asupra mediului. Accelerarea procesului de elaborare și adoptare a cadrului normativ privind managementul substanțelor chimice este condiționată și de creșterea capacităților profesionale ale autorităților responsabile.

38. La **capitolul instituțional**, momentan se atestă o fragmentare a responsabilităților privind gestionarea substanțelor chimice pe sectoarele economiei naționale și pe tipuri de produse reglementate (de exemplu, fertilizanți și produse de uz fitosanitar, substanțe și produse farmaceutice, substanțe industriale, etc.).

39. În Republica Moldova au fost create mai multe comisii interministeriale în vederea înființării unui sistem eficient de evaluare și control al riscurilor aferente substanțelor chimice importate și produse, care să asigure protecția sănătății populației și a mediului. O parte dintre aceste comisii sunt permanente (de exemplu, Grupul de lucru interministerial cu privire la gestionarea substanțelor chimice; Consiliul republican interdepartamental pentru aprobarea produselor de uz fitosanitar, Comisia de experți pentru evaluarea produselor biocide și a produselor biocide cu risc redus, Comisia permanentă de nimicire inofensivă a medicamentelor, Comisia pentru Situații Excepționale), iar alte comisii sunt create doar pentru soluționarea unor probleme specifice sau se referă la un spectru de substanțe specifice (spre exemplu pesticide învechite cu conținut de POP).

40. Analiza mecanismelor de coordonare interministerială în domeniul managementului substanțelor chimice evidențiază, că eficacitatea activității comisiilor variază. Cele stabilite prin hotărâre de guvern sunt în general apreciate a fi mai eficiente decât cele create prin ordinul unui ministru, deoarece comisiile create de guvern trebuie să raporteze semestrial sau anual despre activitățile realizate și rezultatele obținute. De asemenea, gradul de implicare a autorităților administrației publice centrale în comisiile interministeriale variază, deoarece majoritatea autorităților consideră că responsabilitatea implementării unui acord multilateral de mediu revine autorității competente. Se atestă o necesitate stringentă de a implica mai mult în activitatea comisiilor reprezentanți ai asociațiilor din sectorul industrial și domeniul de cercetări, cel puțin cu drept consultativ, precum și reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale active.

41. În același timp, Abordarea Strategică în domeniul Managementului Internațional al Substanțelor Chimice (SAICM) subliniază necesitatea coerenței, consecvenței și cooperării sporite, pentru a înlătura lacunele, suprapunerile și dublarea în activitățile de gestionare națională a substanțelor chimice.

42. Prin urmare, conform prevederilor art. 24 alin.(3) din Legea nr. 277/2018 privind substanțele chimice, Guvernul va crea un consiliu interministerial din reprezentanți ai autorităților administrației publice centrale prevăzute la art. 7–11 din Legea, ai instituțiilor științifice și ai organizațiilor neguvernamentale, care va adopta decizii de aprobare sau de refuz al autorizării substanțelor și produselor chimice, în urma examinării rezultatelor evaluării pericolelor și riscurilor pentru sănătatea omului, a animalelor, a altor organisme vii și pentru mediu. **Consiliul interministerial va fi responsabil de coordonarea managementului durabil al substanțelor chimice.** Se prevede că prin activitatea sa, Consiliul va asigura o abordare integrată a gestionării substanțelor chimice la nivel național. Un asemenea mecanism de coordonare va asigura o platformă în baza căreia diverși actori naționali pot să facă schimb de informații, să coordoneze activitățile complementare sau interconectate și, în unele cazuri, să ia decizii comune cu privire la anumite aspecte legate de gestionarea substanțelor chimice sau să convină asupra politicii naționale pe termen lung în acest domeniu.

43. În același timp înființarea **autorității publice în domeniul substanțelor chimice**, prevăzută de Legea nr. 277/2018 va conduce la o mai bună protecție a sănătății umane și a mediului, prin îmbunătățirea coordonării la nivel național a gestionării substanțelor chimice și va oferi o interfață unică pentru importatori, producători, exportatori, publicul, guvern și alte părți interesate pentru toate activitățile legate de gestionarea substanțelor chimice.

44. În plus, Autoritatea competentă va funcționa ca principala autoritate competentă de autorizare a activităților de plasare a noilor substanțe chimice pe piața Republicii Moldova. Aceasta va gestiona Registrul substanțelor chimice și va exercita rolul de autoritate națională desemnată pentru Convenția de la Rotterdam și pentru aplicarea procedurii PIC.

45. **Sistemul informațional privind substanțele, amestecurile și produsele chimice.** Managementul datelor privind substanțele chimice și deșeurile este reglementat prin Legea nr. 277/2018 privind substanțele chimice, Legea nr. 209/2016 privind deșeurile, Legea nr. 467/2003 cu privire la informatizare și la resursele informaționale de stat și Legea nr. 93/2017 cu privire la statistica oficială. Acest cadru prevede consolidarea datelor privind substanțele chimice într-un format online, prin introducerea lor în sisteme informaționale automatizate privind plasarea pe piață a substanțelor chimice și gestionarea deșeurilor acestora.

46. Registrele actuale de substanțe chimice (Registrul național al produselor biocide, Registrului de stat al produselor de uz fitosanitar și al fertilizanților, etc.) sunt păstrate de către autoritățile responsabile, nu este asigurată interoperabilitatea datelor, ceea ce nu permite sinteza datelor sau extragerea unui anumit set de date.

47. *Sistemului Informațional Automatizat „Registrul Produselor Chimice plasate pe piața Republicii Moldova” (SIA REPC)*, creat conform prevederilor art. 30 din Legea nr. 277/2018 privind substanțele chimice, este momentan în procesul de pilotare, din motiv că nu a fost instituită autoritatea competentă în domeniul substanțelor chimice (Agenția Națională Substanțe Chimice), în calitate de deținător al sistemului (conform HG nr. 535/2020). Operaționalizarea sistemului va permite includerea și procesarea informațiilor despre produsele chimice introduse pe piața Republicii Moldova, în care vor fi indicate proprietățile toxice, fizico-chimice, activitatea biologică, transformarea în mediu, normative igienice și ecologice la etapa producerii, importului, exportului, transportării, și utilizării produselor chimice în Republica Moldova. Totodată funcționalitatea sistemului va permite gestiunea proceselor de înregistrare a produselor chimice, recepționarea și procesarea rapoartelor anuale ale producătorilor și importatorilor de produse chimice, precum și autorizarea plasării produselor chimice pe piața din Republica Moldova, sporind esențial eficiența interacțiunii dintre autoritățile publice implicate în procesul de management și monitorizare a produselor chimice.

1.3 Aspecte de monitorizare și control de laborator al substanțelor chimice

48. Implementarea monitoringului eficient al nivelurilor de poluare a obiectelor mediului înconjurător, precum și produselor alimentare cu substanțe chimice și a influenței lor asupra stării de sănătate a populației necesită dezvoltarea și mentenanța continuă a unei rețele de laboratoare pe teritoriul țării pentru efectuarea testărilor în diferite medii.

49. Observarea și controlul de laborator se organizează în scopul depistării la timp a contaminării (poluării) radioactive, chimice și biologice a solului, aerului, apei, materiilor prime alimentare, furajelor și a altor obiective ale mediului înconjurător, precum și pentru efectuarea oportună a măsurilor de protecție a populației, a efectivului formațiunilor protecției civile, a animalelor, plantelor și apei contra contaminării cu substanțe radioactive, otrăvitoare, puternic toxice și agenți biologici se organizează și se efectuează conform cadrului normativ în vigoare și este asigurată de către Rețeaua Națională de Observare și Control de Laborator, care momentan include 154 de laboratoare¹⁰.

- toate laboratoarele sunt acreditate conform SM SR EN 45011:2003, ISO /CEI 17025:2002, SM SR EN ISO/CEI 17020:2006 sau SM SR EN ISO/CEI 2006;
- este în creștere numărul de laboratoare și întreprinderi din țară care au fost certificate conform ISO 14001 Sisteme de Management de Mediu.

50. **Infrastructura tehnică de laboratoare de stat** este reprezentată de către următoarele instituții: *Laboratorul de Referință de Mediu (LRM) din cadrul Agenției de Mediu*, care este responsabil de supravegherea calității componentelor mediului (ape de suprafață, ape uzate, aer, sol, aluviuni acvatică, precipitații atmosferice, nivelul debitului dozei ambientale a radiației gama, etc.), în baza unei rețele ample de monitorizare; *Laboratorul încercări chimice și măsurări instrumentale din cadrul Agenției Naționale de Sănătate Publică*, care asigură supravegherea sanitaro-igienică a calității și inofensivității produselor alimentare, apei, aerului, materialelor polimerice și sintetice de larg consum, prin organizarea și efectuarea încercărilor chimice, radiologice, precum și monitorizarea factorilor fizici cu impact asupra sănătății publice; *Laboratorul Atestarea și Controlul Calității Pesticidelor din cadrul Î.S. „Centrul de Stat pentru Atestarea și Omologarea Produselor de Uz Fitosanitar și a Fertilizanților”*, care efectuează controlul calității și conformității pesticidelor și PUF recomandate și utilizate în țară; *Laboratorul Vamal* creat în scopul efectuării cercetărilor/încercărilor de laborator și a expertizei/evaluării mărfurilor în scopuri vamale, *Laboratoare ale MAI (IGSU) sau cele ale Agenției Supraveghere Tehnică*. Totodată există un set de laboratoare specializate în cadrul instituțiilor de cercetare și agenți economici.

51. Totuși sistemul de monitorizare al calității mediului pe segmentul substanțelor chimice și deșeurilor se confruntă cu mai multe probleme, precum și există necesități de modernizare a acestuia. În Republica Moldova nu este dezvoltat un sistem de monitorizare automatizată a calității mediului, prin urmare programele de monitorizare stabilesc stațiile și punctele de monitorizare din care sunt prelevate

¹⁰ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=103689&lang=ro#

probele manual, periodicitatea prelevării probelor și poluanții monitorizați pe fiecare component.

52. Laboratorul de Referință de Mediu a obținut certificarea ISO 17025 și acreditarea doar pentru 14 indicatori (parametri) de mediu, procesul de acreditare al acestora fiind dificil, costisitor și complicat. Laboratorul de Referință de Mediu nu are personal suficient pentru realizarea programelor de monitorizare, iar lipsa de automatizare sporește necesitatea angajării unui număr mai mare de persoane care să efectueze manual prelevarea probelor. Rețeaua de monitorizare este foarte învechită, iar din bugetul de stat nu se alocă sursele necesare pentru dezvoltarea și automatizarea acesteia. Se preconizează ca domeniile sale de analize acreditate și certificare să se extindă odată cu dotarea corespunzătoare, obținerea experienței și dezvoltarea documentației necesare.

53. Laboratorul ANSP are certificarea ISO 17025 și acreditare pentru o serie de indicatori.

54. Laboratorul „Atestarea și Controlul Calității Pesticidelor” activează în cadrul „Centrului de Stat pentru Atestarea și Omologarea Produselor de Uz Fitosanitar și a Fertilizanților”. Domeniul de activitate a laboratorului, acreditat conform ISO 17025 constituie efectuarea controlului calității și conformității pesticidelor recomandate și utilizate în Republica Moldova, determinarea reziduurilor de pesticide în produsele agricole, apă și sol, elaborarea și adaptarea metodelor de analiză pentru determinarea ingredientelor active ale pesticidelor.

55. În contextul celor prezentate mai sus, se evidențiază necesitatea creșterii potențialului analitic și tehnic al laboratoarelor din sistemul RNOCL, inclusiv prin echiparea cu metode de investigare a multor indici prioritari de determinare a substanțelor chimice și impactului lor, inclusiv și pentru identificarea și monitorizarea substanțelor chimice prioritare, cum ar fi POPs, mercurul, metalele grele, etc;

56. De asemenea, este necesară asigurarea laboratoarelor cu numărul necesar de cadre profesionale în domeniu, precum și instruirea specialiștilor, inclusiv peste hotarele țării, în domeniul managementului substanțelor chimice, inclusiv: principiile Bunelor Practici de Laborator (GLP), cerințele regulamentelor CLP și REACH. Aceștia urmează să se instruiască asupra metodelor noi de investigații, controlului calității încercărilor de laborator, ș.a.

1.4 Activități de pregătire, reacții de răspuns și măsuri de intervenție în caz de situații excepționale cu implicarea substanțelor chimice.

57. Accidentele care implică substanțe periculoase constituie o amenințare gravă pentru populație și pentru mediu, care provoacă pierderi economice substanțiale și perturbă creșterea economică. Siguranța ocupațională și acțiunile de informare a angajaților și angajatorilor cu privire la bunele practici aplicate în vederea prevenirii riscurilor generate de substanțe chimice sunt condiții esențiale pentru a diminua pierderile umane și economice. Conform datelor Inspectoratului de stat al Muncii, în

anii 2021-2022 au fost înregistrate următoarele accidente de muncă cu implicarea substanțelor chimice:

Tabelul 9. Informații cu privire la incidente cu implicarea substanțelor chimice la locul de muncă din perioada 2021-2022

Data incidentului	Localitatea	Tipul incidentului	Substanțe chimice implicate	Nr. de persoane decedate / rănite/evacuate	Contaminarea componentelor de mediu sau prejudiciu calculat
12.01.2021	Chisinău	Intoxicație (inhalarea vaporilor)	Soluție de îndepărtare a etichetelor	O persoană a pierdut capacitatea temporară de muncă	-
05.05.2021	Chisinău	Intoxicație (inhalarea vaporilor)	Soluție de igienizare Cl ₂	O persoană a pierdut capacitatea temporară de muncă	
15.05.2022	Orhei	Substanța chimică a pătruns în ochi (contaminare de la mânășă)	Soda caustică	O persoană a pierdut capacitatea temporară de muncă	
17.07.2022	Călărași	Intoxicație (inhalarea vaporilor)	clorură	O persoană a pierdut capacitatea temporară de muncă	
22.09.2022	Chișinău	Intoxicație	CO	O persoană a pierdut capacitatea temporară de muncă	Poluarea mediului cu substanțe

58. Conform cadrului existent, în sistemul național de activități de pregătire, reacții de răspuns și măsuri de intervenție în caz de situații excepționale cu implicarea substanțelor chimice sunt antrenate *următoarele instituții*: Ministerul Mediului (AM și IPM); Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale (Agenția pentru Supraveghere Tehnică); Ministerul Sănătății, Ministerul Afacerilor Interne (IGSU). Pentru organizarea cooperării cu alte instituții naționale în domeniul intervențiilor cu implicarea substanțelor chimice, în mod special al celor interinstituționale, au fost încheiate o serie de acte administrative comune. Aceste documente acoperă mai multe

domenii: schimbul de informații, organizarea și desfășurarea intervențiilor, realizarea unor proceduri comune etc.

59. În mod similar sunt reglementate și unele tipuri de **intervenții transfrontaliere**, în mod particular cele asociate cu România care au rezultat și au fost dezvoltate de IGSU prin proiectul finanțat din fondurile UE (proiectul „SMURD”), având la bază acorduri inter-guvernamentale, ordine comune și chiar proceduri interinstituționale și internaționale elaborate, aprobate, testate și aplicate în activitatea cotidiană.

60. În același timp, utilizarea substanțelor periculoase este inevitabilă în unele sectoare ale economiei care sunt esențiale pentru o societate industrializată modernă. Astfel, pentru a reduce riscurile de producere a accidentelor care implică substanțe periculoase sunt necesare măsuri de prevenire a accidentelor majore și de asigurare a unui nivel adecvat de pregătire și de reacție în cazul în care astfel de accidente se produc.

61. Instituția principală implicată în prevenirea și răspunderea în caz de situații excepționale este IGSU al MAI. Deși, au fost efectuate îmbunătățiri și modificări substanțiale la capitolul dotări și la nivelul strategic de organizare, modul de desfășurare a intervențiilor subdiviziunilor IGSU continuă să fie influențat de baza tehnico-materială slabă, în mod deosebit pentru a răspunde accidentelor cu implicarea substanțelor chimice periculoase.

62. Legea nr. 108/2020 privind controlul pericolelor de accidente majore care implică substanțe periculoase are drept obiectiv asigurarea unui nivel ridicat de protecție a sănătății și a mediului pe teritoriul Republicii Moldova prin stabilirea normelor pentru prevenirea accidentelor majore care implică substanțele periculoase și limitarea consecințelor acestor accidente prin transpunerea la nivel național a Directivei 2012/18/UE privind controlul pericolelor de accidente majore care implică substanțe periculoase.

63. Prevenirea și managementul urgențelor de sănătate publică, inclusiv de etiologie chimică, este reglementată conform Legii nr. 10/2009 privind supravegherea de stat a sănătății publice.

64. Planul de acțiuni privind punerea în aplicare a Regulamentului Sanitar Internațional (2005) în Republica Moldova pentru anii 2023-2027 (adoptat prin HG nr. 222/2023) prevede inclusiv, consolidarea capacităților naționale de pregătire și răspuns în situații excepționale și urgențe de sănătate publică. În acest context ANSP a inițiat instruirile internaționale a echipelor de intervenție, fortificarea capacităților de laborator, dotarea cu echipamente de detecție a substanțelor chimice, procurarea echipamentelor individuale de protecție și echipamente de decontaminare și antidoturi.

1.5 Activități ale sectorului industrial, de cercetare și ale grupurilor de interes public

65. Grupurile de interes din sectorul neguvernamental, implicate în activități ce vizează managementul durabil al substanțelor chimice, în Republica Moldova sunt preponderent organizațiile neguvernamentale (ONG-urile), asociațiile obștești, diverse asociații de business și asociații profesionale, precum și instituțiile academice. Nivelul de implicare și participare, precum și sfera de acțiune a programelor realizate de acestea în domeniul managementului substanțelor chimice variază considerabil.

66. Interesele agenților economici din Republica Moldova ce desfășoară activități asociate cu producerea, importul, exportul sau utilizarea substanțelor și produselor chimice în diverse sectoare ale economiei naționale sunt în general reprezentate de diverse asociații patronale, federații și uniuni.

67. Preponderent însă, acest rol este realizat de *Confederația Națională a Patronatelor din Republica Moldova* (CNPM), care are ca obiectiv promovarea și apărarea intereselor legitime ale membrilor în relațiile cu autoritățile publice, prin participarea la elaborarea și avizarea proiectelor de acte legislative și normative, care vizează activitățile patronale și cele ale agenților economici. Totodată există și alte asociații de business, care reprezintă interesele agenților economici, în mare parte importatori sau distribuitori ai produselor chimice.

68. Numărul întreprinderilor care produc/importă substanțe chimice și produse de substanțe este în continuă creștere, în mod special a celor care plasează pe piață produse pentru uz casnic, detergenți, aditivi pentru polimeri, spume izolante și diverse produse din domeniul construcției, fertilizanți și produse de uz fitosanitar, substanțe chimice industriale, inclusiv și SDO. Un număr de aproximativ 20 mii de importatori de substanțe și produse chimice este înregistrat conform datelor Serviciului Vamal. La nivel de producători autohtoni, conform datelor BNS, în prezent per țară activează 388 de companii care au drept activitate fabricarea produselor de materiale plastice, 5 companii autorizate în importul HCFC, companii care importă PUF, biocide, detergenți etc.

69. Republica Moldova dispune de capacități instituționale și tehnice suficiente pentru instruirea angajaților din sectoarele economiei naționale unde sunt utilizate substanțe chimice periculoase. Pe larg se aplică și sistemul de certificare a lucrărilor cu implicarea substanțelor chimice în diverse sectoare ale industriei (construcții, agricultură, transport, etc) conform standardelor ISO.

70. Totodată, printre măsurile care ar putea îmbunătăți controlul asupra respectării legislației se regăsesc elaborarea, adaptarea și aplicarea unor programe de instruire profesională și perfecționare continuă a personalului Inspectoratului de Stat al Muncii, Inspectoratului pentru Protecția Mediului, ANSA, ANSP și altor structuri de control din domeniul managementului substanțelor chimice și deșeurilor acestora.

71. Printre alte acțiuni necesare **asigurării securității muncii** în domeniile asociate cu substanțe chimice au fost menționate următoarele:

- orientarea activităților de inspecție către domeniile de activitate care prezintă riscuri mai mari de accidentare sau îmbolnăvire, printre care: industria

- prelucrătoare; șantierele de construcții; activitățile agricole; energetica; activitatea de producere a preparatelor farmaceutice telecomunicațiile, etc;
- înăsprirea sancțiunilor administrative pentru neasigurarea condițiilor de muncă nepericuloase și inofensive;
 - îmbunătățirea controlului respectării prevederilor legislației în domeniul securității și sănătății în muncă, precum și a modalităților de respectare a acesteia;
 - sporirea nivelului de sensibilizare și informare a publicului larg despre pericolele locurilor de muncă cu sisteme deficitare de securitate și sănătate în muncă, despre fenomenul accidentării și îmbolnăvirii la locurile de muncă, cât și despre prejudiciile directe și indirecte ce apar în rezultatul accidentelor de muncă și îmbolnăvirilor la locurile de muncă.
 - informarea mai largă a angajaților despre condițiile de lucru și modalitatea de revendicare a acestor drepturi/condiții.

72. **Sectorul privat**, în special industria, poate contribui semnificativ la susținerea dezvoltării capacităților din acest domeniu. Introducerea noilor tehnologii, aplicarea materialelor non-poluante, gestionarea deșeurilor formate precum și optimizarea procesului de producere aplicând sisteme de certificarea ISO sunt unele din activități care ar contribui la obținerea unui nivel mai avansat de securitate chimică.

73. Totodată participarea efectivă a sectorului privat la procesul de elaborare a cadrului normativ în domeniul mediului înseamnă participare conștientă, responsabilă și reprezentativă a liderilor mediului de afaceri. Pe parcursul ultimilor ani, se atestă creșterea interesului și gradului de implicare a acestor asociații de business în procesul de elaborare a legislației privind managementul substanțelor chimice și a deșeurilor. Consolidarea mediului de afaceri reprezintă, indiscutabil, un efort pe termen lung, în care instituțiile unei economii funcționale de piață sunt implicate prin efort individual, precum și prin valorile comune ale reprezentanților comunității de afaceri: competitivitate, legalitate, transparență.

74. **Activitatea științifică** din domeniul managementului substanțelor chimice este asigurată de către instituțiile de cercetare de ramură din cadrul Academiei de Științe a Moldovei: Institutul de Chimie și Institutul de Ecologie și Geografie, Institutul de Pedologie, Agrochimie și protecția solului „N. Dimo”, precum și de către instituțiile de învățământ universitar.

75. În prezent în țară nu există organizații neguvernamentale care să fie preocupate exclusiv de managementul substanțelor chimice și securitatea chimică. Un motiv al implicării reduse a ONG-urilor în acest domeniu este faptul că dezvoltarea industriei chimice nu este caracteristică pentru Republica Moldova, plus se atestă și lipsa fondurilor naționale pentru susținerea unor astfel de activități. Majoritatea proiectelor privind securitatea chimică sunt finanțate din fondurile internaționale de mediu sau sănătate publică. Totuși diferite campanii anuale sunt organizate și facilitate de către ONG-uri, spre exemplu campanii privind promovarea securității în manipularea cu pesticide, campanii privind reducerea impactului metalelor grele

(inclusiv mercurul, plumbul, azbestul) asupra populației și mediului înconjurător, campanii privind impactul advers al produselor chimice casnice, activități de colectare separată a deșeurilor cu conținut de substanțe chimice periculoase (ex. DEEE), etc.

76. Implicarea ONG-urilor competente este fundamentală și în procesul de stabilire a priorităților în domeniul securității chimice. Astfel, organizațiile neguvernamentale participă la consultările publice privind proiectele documentelor de politici și actele normative elaborate de autoritățile publice centrale de specialitate în domeniul mediului și sănătății publice.

CAPITOLUL II.

OBIECTIVUL GENERAL ȘI OBIECTIVELE SPECIFICE ALE DOMENIULUI DE ACTIVITATE

77. Programul MDSC vizează reducerea progresivă a poluării cu substanțe chimice a componentelor de mediu, diminuarea presiunilor generate de gestionarea inadecvată a deșeurilor de substanțe chimice, minimizarea impactului advers al substanțelor chimice asupra sănătății și mediului, îmbunătățirea managementului riscului accidentelor asociate cu substanțe, precum și asigurarea bunei guvernări în domeniul managementului integrat al substanțelor chimice pe întreg ciclul lor de viață.

78. Programul MDSC își propune atingerea următorului obiectiv general și celor specifice:

Obiectivul general: Atenuarea riscurilor, reducerea și eliminarea, până în anul 2030, a impactului substanțelor și produselor chimice asupra mediului și sănătății populației prin dezvoltarea unui sistem integrat de gestionare durabilă a substanțelor chimice.

79. Obiectivele specifice ale Programului MDSC sunt:

Obiectivul specific nr. 1: Elaborarea, până în anul 2030, a cadrului normativ necesar asigurării unui mecanism instituțional consolidat de gestionare a substanțelor chimice la nivel național

Direcții de acțiuni:

- Înființarea Autorității competente responsabile de gestionarea integrată a substanțelor chimice.
- Consolidarea bazei instituționale și capacităților angajaților Autorității competente responsabilă de gestionarea integrată a substanțelor chimice (inclusiv prin instruire, schimb de cunoștințe cu agențiile similare).
- Aprobarea mecanismului interministerial constituit de Guvern din reprezentanți ai autorităților administrației publice centrale prevăzute la art. 7–11 din Legea nr. 277/2018, ai instituțiilor științifice și ai organizațiilor neguvernamentale.
- Dezvoltarea inițiativelor și crearea parteneriatelor de colaborare pentru a consolida capacitatea de management al substanțelor chimice la nivel național și internațional – inclusiv cu Agenția Europeană pentru Substanțe Chimice ECHA;

- Înființarea Sistemului național de suport al agenților economici în domeniul produselor chimice (Helpdesk).

Obiectivul specific nr. 2: Reglementarea și controlul plasării pe piață, până în anul 2030, a substanțelor care pot prezenta pericole pentru integritatea mediului, sănătatea oamenilor și animalelor

Direcții de acțiuni:

- Elaborarea și aprobarea cadrului normativ privind clasificarea, etichetarea și ambalarea substanțelor și amestecurilor chimice;
- Elaborarea procedurilor de înregistrare și autorizare a produselor și substanțelor chimice periculoase;
- Stabilirea procedurilor privind obligativitatea efectuării evaluării securității chimice la etapa înregistrării substanțelor chimice;
- Îmbunătățirea evidenței și raportării plasării pe piață a substanțelor și produselor chimice, inclusiv a celor periculoase;
- Elaborarea și aprobarea Regulamentului privind stabilirea metodelor de testare a substanțelor chimice (bune practici de laborator);
- Elaborarea și aprobarea Regulamentului privind detergenții;
- Facilitarea controlului de stat al gestionării substanțelor chimice de către operatorii economici.

Obiectivul specific nr. 3: Asigurarea unui management durabil al substanțelor chimice în produse și articole pe tot parcursul ciclului de viață, de la import sau producere până la depozitarea, transportarea, utilizarea și eliminarea sau valorificarea substanței.

Direcții de acțiuni:

- Elaborarea și aprobarea mecanismului de stabilire a criteriilor și mecanismelor de control și expertiză a substanțelor și produselor chimice, inclusiv pesticide, vehicule uzate, echipamente EE și alte echipamente și produse care pot conține substanțe chimice periculoase, aplicate în cazul importului și exportului;
- Introducerea și implementarea măsurilor economice pentru protecția mediului și a sănătății umane (revizuirea sistemului de sancțiuni și amenzi pentru nerespectarea legislației privind emisiile de poluanți);
- Conformarea instalațiilor existente la noile prevederi normative privind controlul și prevenirea poluării, inclusiv și emisiile industriale (în contextul asigurării limitelor de emisii, practici de BAP și BEP);
- Evaluarea terenurilor contaminate cu substanțe chimice (inclusiv și POP) și, acolo unde este posibil, remedierea lor într-un mod ecologic;
- Supravegherea stării tehnice a mijloacelor de aplicare a PUF (elaborarea cerințelor tehnice speciale pentru verificarea mijloacelor tehnice utilizate la aplicarea produselor de uz fitosanitar);

- Reducerea efectelor de la pulverizarea aeriană a PUF-lor.

Obiectivul specific nr. 4: Asigurarea schimbului de cunoștințe și practici privind managementul durabil al substanțelor chimice, prin sporirea acceptării reciproce a abordărilor în evaluarea pericolelor chimice și asigurarea funcționării unui sistem informațional integrat privind substanțele chimice.

Direcții de acțiuni:

- Elaborarea și aprobarea procedurii simplificate de autorizare produsului chimic pentru tipuri de utilizări solicitate în unul din statele membre ale Uniunii Europene;
- Asigurarea funcționării *Sistemului Informațional Automatizat „Registrul Produselor Chimice plasate pe piața Republicii Moldova” (SIA REPC)*;
- Stabilirea mecanismelor cuprinzătoare pentru îndeplinirea obligațiilor RM în temeiul Acordurilor multilaterale de mediu din domeniul substanțelor chimice și deșeurilor acestora, precum și asigurarea raportării, conform cerințelor convențiilor;
- Crearea sistemului informațional pentru realizarea schimbului de informații interinstituționale privind accidentele cu implicarea substanțelor chimice, inclusiv și pe plan transfrontalier;
- Asigurarea informării utilizatorilor finali de către producătorii de produse chimice la comercianți cu amănuntul despre managementul durabil al lanțului de aprovizionare;
- Minimizarea expunerii la perturbatorii endocrini și încurajarea substituirii acestora cu substanțe chimice mai sigure, în măsura posibilităților tehnice și practice.

Obiectivul specific nr. 5: Dezvoltarea capacităților de cercetare, evidență și monitoring în domeniul managementului substanțelor chimice

Direcții de acțiune:

- Elaborarea și aprobarea programului de monitorizare și de cercetare privind impactul substanțelor chimice asupra sănătății publice și mediului, precum și punerea în aplicare a acestuia (Promovarea inovării în domeniul chimiei ecologice/ecotoxicologiei).
- Stabilirea metodelor de testare a substanțelor chimice conform bunelor practici de laborator.
- Dezvoltarea programelor de formare continuă și de testare a consultanților chimiști implicați în plasarea pe piață a produselor chimice, în scopul asigurării unui nivel înalt de protecție a sănătății umane și a mediului.

Obiectivul specific nr. 6 Reducerea riscurilor și expunerii populației la impactul advers al substanțelor chimice prin informarea și sensibilizarea publicului larg și cel profesionist.

Direcții de acțiune:

- Promovarea campaniilor de informare despre managementul durabil al lanțului de aprovizionare și informarea consumătorilor despre compoziția produselor;
- Dezvoltarea și diseminarea pachetelor educaționale adaptate și la aspectele de gender, privind impactul SC și deșeurilor acestora pentru anumite grupuri (autorități locale și centrale, elevi, studenți, grupuri vulnerabile etc.);
- Asigurarea accesului publicului la informații actualizate despre emisii de substanțe chimice, despre deșeuri, inclusiv POP în Moldova, inclusiv la registre de stat și sisteme informaționale (SIA REPC, SIA RETP, SIA MD, etc);
- Sporirea conștientizării actorilor REP în gestionarea într-un mod ecologic rațional a materialelor care conțin substanțe chimice, inclusiv POP (vehicule scoase din uz, echipamente electrice și electronice, materiale de construcții, etc);
- Finanțarea elaborării conținutului tematic în online media (video spoturi).
- Promovarea campaniilor tematice de informare a populației privind managementul durabil al substanțelor chimice, inclusiv și utilizatorilor finali despre compoziția produselor chimice.

Capitolul III: IMPACT

Programul conține acțiuni menite să reducă și să elimine impactul advers al substanțelor chimice asupra mediului și sănătății populației prin dezvoltarea unui sistem integrat de gestionare a substanțelor chimice, eficient din punct de vedere tehnic, economic, social și ecologic, implementării tratatelor internaționale de reglementare a substanțelor chimice la care Republica Moldova este parte, precum și a Abordării Strategice în domeniul Managementului Internațional al Substanțelor Chimice.

Programul vizează tot spectrul de substanțe chimice, nu doar cele folosite în procese industriale, ci și în viața cotidiană (produse de curățare, vopsele și articole cum sunt cele de îmbrăcăminte, mobilier și aparatură electrică, etc). Programul cuprinde acțiuni comune a tuturor instituțiilor de stat, publice și private implicate în ciclul de gestionare a substanțelor, altfel adresează problematica cu abordarea fragmentată a gestionării domeniului.

Înființarea autorității publice în domeniul substanțelor chimice va conduce la o mai bună protecție a sănătății umane și a mediului, prin îmbunătățirea coordonării la nivel național a gestionării substanțelor chimice și va oferi o interfață unică pentru importatori, producători, exportatori, public, guvern și alte părți interesate pentru toate activitățile legate de gestionarea substanțelor chimice.

Funcționalitatea sistemului informațional automatizat REPC va asigura o evidență națională strictă a substanțelor, amestecuri și produse chimice și va permite dezvoltarea unui schimb de informații în domeniul gestiunii substanțelor periculoase cu organismele europene și internaționale.

Prin elaborarea și punerea în aplicare a legislației în domeniul gestionării substanțelor chimice (inclusiv transpunerea REACH), reprezentanții ai mediului de afaceri și industrie vor avea obligații clare să identifice și să administreze riscurile legate de substanțele pe care le produc și importă pe piața națională, modurile de a utiliza substanța în condiții de securitate și trebuie să comunice utilizatorilor măsurile de administrare a riscurilor.

Programul setează ca prioritate elaborarea reglementărilor ce țin de gestionarea unor substanțe chimice prioritare, care au un impact deosebit asupra mediului și sănătății populației, cum ar fi Regulamentul cu privire la poluanții organici persistenți sau Regulamentul privind stocarea și gestionarea deșeurilor de mercur sau azbest, etc. Adoptarea și punerea în aplicare a acestor regulamente va promova practici de gestionare sigură a acestor fluxuri de substanțe și deșeurile acestora.

Informarea publicului și participarea acestuia la luarea deciziilor de mediu, promovarea și mediatizarea programului pentru conștientizarea populației în privința acțiunilor de gestionare a substanțelor și de educare în domeniul substanțelor periculoase vor contribui la reducerea riscului expunerii populației la substanțe chimice. Programe de cercetare și monitoring va permite evidențierea nivelului de expunere a publicului și trasarea unor direcții prioritare în programe de prevenire și răspuns, gestionate de către autoritățile din domeniul sănătății publice, securității și mediului.

Implementarea Programului se încadrează în aspirațiile Republicii Moldova de aderare la Uniunea Europeană. Statutul de țară candidat pentru aderare la UE dictează necesitatea accelerării armonizării legislației pentru plasarea pe piață a produselor chimice la standardele UE, pentru a asigura utilizatorii interni cu produse de calitate, inofensive pentru sănătatea umană și mediul înconjurător. Astfel, Programul va oferi cadrul strategic pe termen mediu pentru alinierea în continuare a legislației de mediu la Acquis-ul comunitar (Capitolul 16 Protecția Mediului, Acordul de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană), contribuind la obiectivul de asigurare a unui mediu sănătos.

Capitolul IV: COSTURI

Pentru implementarea cu succes a prezentului Program sunt necesare resurse umane, financiare și tehnice.

Resursele umane vor fi constituite din personalul autorităților de mediu, sănătății publice și siguranței alimentelor, cadre pedagogice și de cercetare, persoane ce

activează în organizațiile obștești, dar și experți externi. Un rol aparte în implementarea Programului MDSC îi revine mediului de afaceri, producători, importatori și distribuitori ai substanțelor chimice. O parte din resurse privind conformarea cu legislația de mediu și informarea publicului reiese din obligațiile operatorilor economici subiecți ai REP.

Resursele financiare vor proveni din sursele bugetului public național, Fondul Național de Mediu, fondurile donatorilor străini și din alte surse permise de legislația în vigoare.

Resursele tehnice înglobează totalitatea necesităților pentru managementul programelor și proiectelor în domeniul monitoringului integrat și protecția mediului de la impactul advers al substanțelor chimice.

Resursele financiare, tehnice și umane necesare implementării Programului MDSC vor fi estimate și detaliate pentru fiecare etapă a procesului de realizare în Planul de acțiuni pentru implementarea Programului. De asemenea, se va realiza o ajustare periodică a acestor necesități la Cadrul de Cheltuieli pe Termen Mediu.

Acțiunile care țin de elaborarea și implementarea cadrului legislativ și de reglementare vor fi realizate nemijlocit de către autoritățile administrației publice centrale și nu vor condiționa costuri suplimentare celor prevăzute în bugetul de stat.

Înființarea Autorității competente responsabilă de gestionarea integrată a substanțelor chimice, conform PAG 2023 (Capitolul 12. Mediu, Acțiunea 12.26), aprobat prin HG nr. 90/2023 (proiectul HG cu privire la reformarea instituțiilor).

În ceea ce privește acțiunile de dezvoltare a laboratoarelor, sistemelor de monitorizare, acestea vor fi finanțate în limita mijloacelor financiare ale bugetului public național, din asistența tehnică și investițională externă, precum și din alte surse, care nu contravin legislației în vigoare.

Costul estimativ al prezentului Program este de 2296,3 mii lei, conform CBTM pentru anii 2023-2025. Programul MDSC este inclus în planificarea strategică a cheltuielilor în cadrul următoarelor Programe bugetare:

Programul 37. Protecție și salvare în situații excepționale

Subprogramul 3702 Protecția civilă și apărarea împotriva incendiilor

Programul 51 Dezvoltarea agriculturii

Subprogramul 5101 Politici și management în domeniul agriculturii și industriei alimentare

Subprogramul 5102 Dezvoltarea durabilă a sectoarelor fitotehnie și horticultură

Subprogramul 5103 Creșterea și sănătatea animalelor

Subprogramul 5104 Dezvoltarea viticulturii și vinificației

Subprogramul 5106 Securitate alimentară

Subprogramul 5107 Cercetări științifice aplicate în domeniul agriculturii, în direcția strategică „Biotehnologie”

Programul 61 Dezvoltare regională și construcții

Programul 70. Protecția mediului - cca 200.000 (CBTM 2023-2025)

Subprogramul 7001 Politici și management în domeniul protecției mediului;

Subprogramul 7002. Managementul integrat al deșeurilor și a substanțelor chimice;

Subprogramul 7003. Controlul și supravegherea respectării legislației de mediu;

Subprogramul 7007. Cercetări științifice aplicate în domeniul protecției mediului

Subprogramul 7009. Asigurarea de către stat a securității ecologice la nivel local

Subprogramul 7012. Protecția și securitatea chimică.

Programul 80. Sănătatea publică și serviciile medicale

Subprogramul 8001 Politici și management în domeniul ocrotirii sănătății

Subprogramul 8004 Sănătate publică

Subprogramul 8007 Cercetări științifice aplicate în domeniul sănătății publice și serviciilor medicale, în direcția strategică „Sănătate și biomedicină”

Subprogramul 8016 Management al medicamentelor și dispozitivelor medicale

Subprogramul 8018 Programe naționale și speciale în domeniul ocrotirii sănătății

Subprogramul 8019 Dezvoltarea și modernizarea instituțiilor în domeniul ocrotirii sănătății

Subprogramul 8020 Asigurarea obligatorie de asistență medicală din partea statului

Subprogramul 8021 Măsuri de prevenire și combatere a pandemiei Covid-19

Programul 37. Protecție și salvare în situații excepționale

Subprogramul 3702 Protecția civilă și apărarea împotriva incendiilor

Capitolul IV: RISCURI ÎN PROCESUL IMPLEMENTĂRII

În procesul implementării prezentului Program este posibilă apariția a diverse bariere și riscuri, astfel au fost anticipate riscurile potențiale și măsurile de diminuare a acestora.

1) riscuri interne:

- perturbarea procesului de promovare a Programului în legătură cu tergiversarea reformelor instituționale de mediu – și anume crearea Autorității competente responsabilă de gestionarea integrată a substanțelor chimice;
 - participarea ineficientă a instituțiilor responsabile de implementarea acțiunilor planului elaborat;
 - lipsa cadrelor calificate în domeniul de referință și fluctuația necontrolată a personalului;
 - implicarea insuficientă a factorilor de decizie în realizarea sarcinilor Programului;
 - deficiențe de comunicare instituțională și interinstituțională;
 - complexitatea problemelor abordate;
- 2) *riscuri externe*:
- tergiversarea procesului de realizare a măsurilor stabilite de către instituțiile de resort;
 - imprevizibilitatea deciziilor politice;
 - finanțare insuficientă a acțiunilor Planului de acțiuni pentru implementarea Programului.

Un risc înalt de neimplementare a Programului rămâne a fi lipsa sau insuficiența surselor de finanțare. Astfel, prioritare sunt negocierea și solicitarea asistenței internaționale pentru implementarea acțiunilor care nu au acoperire financiară, inclusiv pentru programele de conformare a instalațiilor existente la noile prevederi normative privind controlul și prevenirea poluării, inclusiv emisiile industriale (în contextul asigurării limitelor de emisii, practicilor de BAP și BEP) și înzestrarea și îmbunătățirea capacităților de laborator de referință pentru testarea substanțelor chimice (bunele practici de laborator).

În scopul implementării cu succes a Planului de acțiuni pentru implementarea Programului PMDSC au fost identificate o serie de riscuri, cu estimarea impactului și probabilității acestora, divizate după următoarele tipuri de riscuri:

Categorii de riscuri	Tipuri de riscuri	Impact	Probabilitate
Riscuri tehnologice		Mediu	Sporită
		Mediu	Medie
Riscuri organizaționale	Rigiditatea instituțiilor de stat în alinierea intervențiilor la politica de dezvoltare a domeniului protecției mediului și managementului substanțelor chimice	Mediu	Sporită
	Abordarea limitată în documentele de politici în domeniul managementului SC privind intervențiile sectoriale	Mediu	Medie
	Fluctuația personalului calificat din cadrul instituțiilor publice de stat/lipsa memoriei instituționale	Sporit	Sporită

Riscuri de management/ operaționale	Disponibilitatea și capacitatea redusă de mobilizare a resurselor pentru cofinanțarea proiectelor din domeniu	Mediu	Sporită
	Tergiversarea implementării reformelor instituționale	Mediu	Sporită
Riscuri externe	Impactul pandemiei COVID-19 asupra dezvoltării economice	Mediu	Medie
	Schimbările climaterice și dezastrele naturale	Sporit	Sporită

În procesul de gestionare a riscurilor sunt determinați responsabilii din cadrul tuturor instituțiilor responsabile de realizarea acțiunilor planului. Anual va fi analizat și evaluat procesul de realizare a măsurilor stabilite în Program, riscurile legate de desfășurarea activităților și vor fi întreprinse acțiuni de remediere a situației la toate nivelurile instituționale.

Capitolul VI: AUTORITĂȚI/INSTITUȚII RESPONSABILE

Responsabilitatea privind coordonarea generală pentru implementarea acestui program revine Ministerului Mediului cu subdiviziunile sale structurale interne și instituțiile subordonate (Agenția de Mediu, Inspectoratul pentru Protecția Mediului, Serviciul Hidrometeorologic de Stat).

Alte instituții responsabile pentru implementarea programului sunt:

- Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare („Centrul de Stat pentru Atestarea și Omologarea Produselor de Uz Fitosanitar și a Fertilizanților”);
- Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării (Agenția pentru Supraveghere tehnică);
- Ministerul Energiei;
- Ministerul Finanțelor (Serviciul vamal)
- Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale;
- Ministerul Sănătății (Agenția Națională pentru Sănătate Publică);
- Ministerul Educației și Cercetării cu instituțiile subordonate (Institutul de Chimie, Institutul de Ecologie și Geografie, Institutul de Genetică, Fiziologie și Protecție a Plantelor);
- Ministerul Afacerilor Interne cu instituțiile subordonate;
- Agenția Medicamentului și Dispozitivelor Medicale;
- Agenția națională pentru Siguranța Alimentelor

În procesul de implementare a prezentului Program, autoritățile responsabile vor colabora cu organele administrației publice centrale și locale, reprezentanți ai mediului de afaceri (producători și importatori/distribuitori de substanțe chimice; asociațiile de business), instituțiile de cercetare, organizațiile neguvernamentale, mass-media, precum și cu partenerii internaționali de dezvoltare.

Capitolul VII. PROCEDURI DE RAPORTARE, MONITORIZARE ȘI EVALUARE

Responsabil pentru monitorizarea implementării prezentului Program este Ministerul Mediului, care va colecta, analiza și sistematiza datele cu privire la indicatorii de monitorizare și rezultatele la sfârșitul fiecărui semestru.

Ministerele și alte autorități administrative centrale, instituțiile publice, asociațiile de profil, în limitele competențelor atribuite, vor asigura realizarea prezentului Program și a Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia, raportând semestrial, până la data de 10 iulie și, respectiv, 10 ianuarie, Ministerului Mediului.

Ministerul Mediului, în baza rapoartelor autorităților responsabile, va generaliza și va prezenta Guvernului anual, până la data de 15 februarie, raportul integral privind realizarea Planului de acțiuni.